

Postmodern Türk Edebiyatında Distopik ve Anarşik Karnavallar: Siyah Hatıralar Denizi ve Kanlar Ülkesinde Karnaval

The Dystopian and Anarchistic Carnivals in Postmodern Turkish Literature: The Sea of Black Memories and Carnival in The Land of Blood

Prof. Dr. Bülent Cercis Tanrıtanır

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü

ORCID: 0000-0002-3276-7922

Yüksek Lisans Öğrencisi İrem Şevin Korkmaz

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü

ORCID: 0009-0003-5041-7453

ÖZET

Bu çalışma, çağdaş Türk postmodern edebiyatında Mehmet Açar ve Süreyya Evren'in eserleri üzerinden distopya ve anarşi kavramları arasındaki çok katmanlı etkileşimi çözümlemeyi amaçlamaktadır. Açar'ın çoklu anlatı yapıları ve Türk edebiyatında ender rastlanan distopik temaları, sıradanlaşmış yaşam pratiklerine yönelik eleştirel bir söylemle birleşmektedir. Süreyya Evren'in anarşist edebi tavrı, distopik anlatıların otorite karşısı söylemlerini radikalleştirerek yeniden biçimlendirmektedir. Her iki yazarın metinleri, karşıtlık içeren yapısal unsurların bir arada var olduğu hibrit anlatılar inşa ederken, yerleşik toplumsal normlara dair dönüştürücü sorular üretmektedir. Kurgusal dünyalar aracılığıyla, distopya ve anarşinin bu kombinasyonu, yalnızca ulusal bağlamda değil, küresel edebiyat ve düşünce sahasında da özgürlük, temsil ve iktidar kavramlarına ilişkin yeni tartışma alanları açmaktadır. Aynı zamanda, Açar ve Evren'in eserleri aracılığıyla okuyucunun toplumun güncel meselelerini sorgulamasını teşvik etmek ve edebiyatta otorite, bireysel özgürlük ve toplumsal yapı arasındaki çok katmanlı ilişkiselliği tartışmaya açmak hedeflenmektedir. Bu makale, anarşist ideoloji içindeki radikal olanakların, distopik anlatılarda temsil edilen karanlık gelecekleri nasıl karmaşıktırdığına dair bazı analizler sunmayı hedefliyor. Bu bağlamda, Açar'ın çok katmanlı hikâye anlatımı gibi anlatım biçimleri ve Evren'in dilsel deneyleri, okuyucunun metinlerarasılık algısını keskinleştirir ve anlamın yorumlanması için çeşitli kapılar açar. Sonuç olarak, bu çalışmanın amacı, bireysel ve toplumsal düzeyde özgürlük arayışının edebi bir anlatı içinde nasıl inşa edildiğini ve bu bağlamda distopya ile anarşi arasındaki etkileşimi araştırmaktır.

Anahtar Kelimeler: Distopya, Anarşi, Türk Postmodernizmi, Otorite, Edebiyat Eleştirisi

ABSTRACT

This article explores the intricate relationship between dystopia and anarchy through the works of two prominent figures in Turkish postmodern literature: Mehmet Açar and Süreyya Evren. Açar's multi-layered narrative techniques, intertextual strategies, and engagement with dystopian themes rarely encountered in Turkish literature intersect with Evren's anarchist literary approach to produce distinctly anti-authoritarian discourses. While their texts bring together seemingly contradictory elements, they also pose incisive questions about social norms, offering readers novel interpretive perspectives. Through their fictional worlds, the interplay between dystopia and anarchy raises critical questions not only within Turkish literature but also across global literary and philosophical discourses. Simultaneously, the works of Açar and Evren invite readers to interrogate contemporary societal issues and reflect on the intricate relationships between authority, freedom, and social structures within literary frameworks. The article further examines how radical possibilities within anarchist ideology complicate and destabilize the dark futures envisioned in dystopian narratives. In this context, Açar's layered storytelling and Evren's experimental use of language sharpen readers' sensitivity to intertextuality and multiply the interpretive possibilities embedded within the texts. Ultimately, this study investigates how the quest for freedom both individual and collective is constructed within literary narratives, and how dystopian and anarchic elements interact in shaping that construction.

Keywords: Dystopia, Anarchy, Turkish Postmodernism, Authority, Literary Criticism

1. GİRİŞ

Türk edebiyatı, özellikle son çeyrek yüzyılda, postmodernizmin çok katmanlı anlatı tekniklerinden ve alternatif ifade biçimlerinden etkilenecek belirgin bir dönüşüm sürecine girmiştir. Bu bağlamda, Mehmet Açar ve Süreyya Evren, toplumsal ve siyasal temalara yönelttikleri konvansiyonel sınırları aşan edebi yaklaşımlarıyla öne çıkmaktadır. Açar'ın metinlerinde bir dizi anlatı stratejisinin ve distopik bir taslağın kombinasyonu, bireyin ve toplumun mücadelelerini özellikle açığa çıkarır. Buna karşılık Evren, edebi dilin sınırlarını zorlayan deneysel üslubuyla, otoriteye ve özgürlük arayışına karşı radikal bir eleştiriyi geliştirir.

Distopya, toplumsal düzenin çöküşünü ve bireysel yabancılaşmayı merkezine alırken; anarşi, bu çöküntüden türeyen alternatif ve özgürleştirici yaşam biçimlerinin potansiyelini içinde taşır.

Açar'ın kurgusunda bireyin mevcut sistem yapısına yönelik başkaldırısı, okuyucuda hem varoluşsal bir tedirginlik hem de dönüşüm umudu uyandırır. Öte yandan, Süreyya Evren, anarşinin sadece bir düzensizlik olmadığını, aksine özgürlüğe ve yaratıcılığa giden yol olduğunu iddia eder ve eserlerinde geniş bir yelpazede ideolojik ve politik tartışmaları zenginleştirir. Açar ve Evren'in metinleri, bireyin içsel çatışmaları ile toplumsal yapıya yönelttilen eleştirileri birlikte işleyerek, okuyucuya derin düşüncelere dalma fırsatı verirken, mevcut sistemlerin sorgulanabilirliğini de gözler önüne serer.

Bu eserlerdeki distopik atmosfer, okuyuculara sadece kasvetli bir geleceği öngörmekle kalmaz, aynı zamanda toplumsal dinamikler ve altında yatan kişisel trajedi üzerinde düşünme fırsatı da sunar. Açar ve Evren, kurgusal anlatı teknikleri aracılığıyla toplumsal eleştirilerini güçlendirirler ve aynı zamanda keskin bir kenara sahip bireyler yaratırlar. Her iki yazar da okuyucularını mevcut otoriter yapıları yeniden düşünmeye çağırır ve bireyin özgürlük arayışını evrensel olarak anlaşılan bir tema hâline getirir.

Bu çalışmanın amacı, Açar ve Evren edebiyatında distopya ve anarşi kavramları arasındaki ilişkileri analiz etmektir. Bu donmuş kavramların Türk edebiyatında nasıl geliştiğini ve temas ettiğini göstererek, eserlerinin sosyal ve politik anlamda ne tür yeni fikirler taşıdığı sorusu incelenecektir. Buna ek olarak, yazarların katkılarının hem edebi hem de sosyal değeri açısından önemi göz önüne serilmeye çalışılacaktır. Postmodern Türk edebiyatının önemli yazarları, aynı zamanda çağdaş distopya ve anarşiyi temsil etmekte olup, bu çalışmada dikey ve doğrusal olarak sunulan eserler tartışılacak noktalara farklı bir bakış açısı kazandıracaktır. Bu bağlamda, yazarların eserlerindeki temalar, toplumsal eleştirinin bir yansıması olarak değerlendirilecektir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Distopya ve Anarşi

“Distopya” terimi, Yunanca “dys” (kötü) ve “topos” (yer) sözcüklerinin birleşiminden türetilmiştir ve ütopyanın olumsuz karşılığı olarak değerlendirilir. (Akkoyun, 2016: 29) Distopik edebiyat, toplumsal yapının bozulmuş, baskıcı ve insanlık dışı hâllerini temsil eden karanlık gelecek tasavvurlarını merkezine alır. Tanrıtanır ve Karaman'a göre, “distopik eserlerde umut yoktur ve nihai bir çaresizlik vardır, çünkü kaynaklar insanlık uğruna tükenmiştir”. (Tanrıtanır & Karaman, 2021: 32) Bu anlatılar, bireyin özgürlükten yoksun bırakıldığı, otoriter yönetimlerin egemen olduğu ve etik değerlerin büyük ölçüde çözüldüğü karanlık bir geleceği betimler. Distopik kurgular, toplumsal eşitsizlikler, siyasal otoriterlik ve ekolojik krizler gibi alanlarda sistemsel eleştiriyi sunarak mevcut iktidar yapılarını sorgular. Çelik'e göre, distopik eserler “otoriter yönetimlerin ve bireysel özgürlüklerin kaybının risklerine karşı uyarıcı hikâyeler sunarak, okuyucuları toplumsal gidişatla yüzleşmeye zorlar ve güç ile kontrol temaları üzerinde önemli bir tartışma başlatır”. (Çelik, 2015: 62) Distopik anlatılar, ideal bir toplum yaratma arzusunun beraberinde getirdiği etik, politik ve insani kırılmaları ele alarak ütopyacı tasavvurların içsel çelişkilerini açığa çıkarır.

Anarşi ise otoritenin ve hiyerarşinin antitezidir ve sosyal anarşist düşüncede, genellikle devlet gücü olmaksızın bireylerin kendi işlerini yönetmeleri gerektiği fikrine dayanır. Anarşiyle etkili bir şekilde başa çıkmak için, sosyalist veya bireyci hem kolektivist hem de ekolojik, farklı ideolojik biçimler alınabilir. Anarşist birey sol, özgürlük ve eşitlik üzerine kitaplar, dayatmalara karşı metinler yayımlar. Bu bağlamda, Baykal'a göre edebiyatın bu türü ise, "Anarşist edebiyat, otorite ve yönetim anlayışlarını sorgulayarak bireylerin hiyerarşilere bağlı olmadan bir arada yaşamasını savunurken, otonomi ve karşılıklı yardımlaşmaya odaklanarak insan doğasının baskıdan kurtarıldığında doğal olarak iyi olduğunu ifade eden derin bir inancı yansıtır" ifadesidir. (Baykal, 2014: 6)

Distopya ve anarşi, edebiyatta önemli bir yere sahiptir ve yazarların kaygılarını iletme, toplumsal eleştirileri ele almak, insanın karanlık yönlerini ve iktidarla yüzleşmesini anlatmak için önemli bir rol oynamıştır. Distopya, yazarların geleceğin tehditlerini ve insanlığın mücadelesini ortaya koymaları için mükemmel bir zemin sağlar. Tanrıtanır ve Demirel çalışmalarında "Distopik romanlar, günümüz toplumunun unsurlarını içeren ve bazı çağdaş eğilimlerin olumsuz yanlarına dikkat çeken eserlerdir; bu hikayeler, modern toplumun karşılaşılabileceği karamsar bir geleceği ya da durumu anlatır" şeklinde belirtmektedir. (Tanrıtanır & Demirel, 2023: 91) George Orwell'in 1984'ü ve Aldous Huxley'in *Cesur Yeni Dünya*'sı gibi eserler, insanların sadece sosyal yapılar içinde sıkışmış dronelar olduğu toplumların uğursuz portrelerini çizer. Tanrıtanır ve Zengin çalışmalarında "George Orwell'in 1949'da kaleme aldığı "1984" adlı roman, "Hayvan Çiftliği" gibi önceki siyasi eserlerinden dolayı distopyan ve siyasi bir eser olarak değerlendirilmektedir" şeklinde belirtmektedir. (Tanrıtanır & Zengin, 2023: 49) eserler okuyucuya bir uyarıda bulunsun da aynı zamanda çağdaş yaşam ve siyasetin koşullarına eleştirel bir bakış sunar.

Edebiyatta, anarşizm sıklıkla mevcut otoriteyi sarsma ve özgürlük arayışı olarak sembolize edilir. Bir roman, karakterlerinin yukarıdan gelen herhangi bir emri kabul etmeyi reddettiği ve kendilerine göre tamamen sıraya dizildikleri bir hikaye anlatır. Bu nedenle, iyi bir anarşist edebiyatın, okuyucuyu her şeyi alt üst ederek yönlendirmesi ve insanların yerleşik sosyal yapıyı yeniden sorgulamalarını sağlaması onun yararına. Elbette, bu, kapitalist toplumun var olmadığı anlamına gelmez, ancak onsuz bile daha iyi yapabiliriz. Çelik bir çalışmada şunlara yer vermektedir: "Birçok distopik metin, kontrolsüz kapitalizmin getirdiği korkuları dile getirerek kârın insan refahından daha önemli hale geldiği durumlarda toplumun nasıl bozulabileceğini gösterirken, bu eleştiri edebiyatın sadece kültürel endişeleri yansıtmakla kalmayıp aynı zamanda mevcut ideolojilere karşı bir direniş aracı olabileceği fikriyle örtüşmektedir." (Tamer, 2022: 17) Emma Goldman'ın tüm eserleri veya Peter Kropotkin'in yazılı idealleri derinlemesine anarşist bir edebiyat sunar. Bu edebiyat, toplumun farklı bireylerini sosyal sisteme karşı kayıtsız bir duruş sergilemeye teşvik eder ve aynı zamanda harekete geçmeye çağırır.

Özetle, distopya ve anarşi kavramları, sadece edebiyatta değil, hayatın kendisi aracılığıyla da derin bir anlam taşır; zira bu kavramlar, bireylerin ve toplumların zorluklarını çarpıcı bir şekilde sunmanın ötesinde, okuyucuları kendilerini sorgulamaya, düşüncelerini yenilikçi bir perspektifle ele almaya ve gerektiğinde cesurca değişimler yapmaya yönlendiren önemli araçlar haline gelir. Bu açıdan, edebiyatta distopya ve anarşi arasındaki çatışma, sadece kurgu değil, aynı zamanda insan doğasının karmaşıklığını keşfetme ve toplumsal dinamiklerin izini sürme yolculuğunda da büyük bir öneme sahiptir, çünkü her insan, kendi yaşamına dair bir distopyadan çıkıp umut ve değişim arayışında kendi anarşist ruhunu keşfetme potansiyeline sahiptir. Sonuç olarak, bu kavramlar, bize yalnızca karanlık senaryolar sunmakla kalmaz; aynı zamanda, mevcut sistemler içerisinde nasıl yeni anlamlar yaratabileceğimiz ve toplumsal dönüşümlerin parçası olabileceğimiz konusunda derin bir düşünce sürecine davet eder.

2.2. Açar ve Evren: Yazarların Hayatları ve Edebi Kariyerleri

Mehmet Açar ve Süreyya Evren, Türk edebiyatında özgün anlatım biçimleri ve tematik yaklaşımlarıyla kendilerine ait estetik bir alan inşa eden iki önemli yazardır. Açar, edebi ve eleştirel üretime erken yaşta yönelmiş; eserlerinde toplumsal yapıların sorgulanmasına odaklanan bir yazardır. Anlatıları sıklıkla varoluşsal kırılmalar, bireyin iç dünyası ve sosyal yapılar arasındaki çatışmalara odaklanır ve eserleri okuyucuyu bu açıdan oldukça etkiler. Kaya'ya göre "Açar, yazılarında öznellik ve nesnellik arasında dengeyi kolaylıkla ve doğal bir tavır içerisinde sunar". (Kaya, 2017) Dergilere yaptığı önceki katkılar ise edebi kariyerinin başlangıcı olmuş ve ona geniş bir etki alanı sağlamıştır.

Evren ise edebiyatı alternatif kurgu biçimleri ve politik içeriklerle buluşturan özgün bir yazı pratiği geliştirmiştir. Genç yaştan itibaren kendi özgün yazı tarzını oluşturmuş ve eserleri, çeşitli temaları derinlemesine bir bağlılıkla incelemiştir. "Bu ise sadece ahlaki bir şiir," demiştir. Koyuncu'ya göre bu ifade, Evren'in politik şiiri ahlaki bir zeminle harmanlama arzusunu yansıtır. Evren, eleştirmen kimliğiyle tanınmakla birlikte çok yönlü bir figür olarak şiir, deneme, anlatı gibi farklı türlerde üretimleriyle öne çıkar. (Koyuncu, 2019) Anarşizmin etkisi eserlerinde kendini gösterir. Toplumsal normları sorgulayan Evren, bireysel özgürlük fikrini şiirsel ve kurmaca anlatılar yoluyla temellendirmeyi hedeflemiştir. Her iki yazar da dönemin sosyal ve politik arka planından etkilenmiş ve bu süreci eserlerine yansıtmışlardır.

Her iki yazarın yazı tarzı ve tematik eğilimleri, edebi kimliklerinin ortak eksenini oluşturmaktadır. Gerçekçi bir sanatsal alanda yer alarak, Açar, toplumsal sorunları birey-toplum ilişkisi ekseninde irdeleyerek, anlatılarını sosyal gerçeklik temelinde kurar. Genellikle karakterlerin içsel çatışmalarını sergilemek gibi yaygın bir temanın kullanıldığı bir formdan yararlanır, böylece okur ve karakterleri birleştirir. Eserlerinde hem yoğun betimleme ve kavramsal yoğunluk hem de akıcı diyaloglarla dengelenmiş bir anlatı dili gözlemlenir.

Öncü Türk yazarlar Açar ve Evren, Türk edebiyatının yenilikçi tarzları açısından özgün tarzlarıyla dikkat çekmektedirler. Her iki yazar da distopya ve anarşi konularını ele almakta ve okuyucuları gelenekselin ötesinde düşünmeye teşvik eden tek bir yazı türünden çok daha fazlasını sunmaktadır. Açar, hicivleriyle okuyucuya şok yaşatırken, Evren ise diğer dünyalar ve sistemlere sorgulayıcı bir tavırla yaklaşmasıyla tanınır. Her iki yazarın eserleri, edebi niteliklerinin yanı sıra politik ve toplumsal düzlemde yankı bulan kuramsal karşılaşmaları da içerir. Açar ve Evren'in yaşam deneyimleri, metinlerinde inşa ettikleri tematik derinlikle bütünleşerek okuyucuda yoğun bir içsel yankı uyandırır. Bunu yaparken, yazarların kendi hayatları adeta toplumun yerleşik normları ile özgürlük isteği arasında bir köprü vazifesi görür ve bu imge okuyucunun zihninde silinmez biçimde yer eder. Açar ve Evren'in edebi üretimleri, yalnızca estetik bir deneyim sunmakla kalmaz; aynı zamanda, aynı zamanda edebiyat ve toplum meseleleri üzerine derin fikirlerin haritasını çıkarmak için de bir temel sağlarlar. Eserlerindeki konuları ele alış biçimleri ve yazı tarzları, Türk edebiyatında distopik ve anarşist temaları zenginleştirmeye yardımcı olur ve böyle bir edebiyat aslında toplumu yansıtmak için bir rehber haline gelir.

2.3. Türk Edebiyatında Distopya Temalarının Tarihsel Gelişimi

Distopya türü, genellikle bireysel özgürlüklerin ortadan kalktığı, otoriter rejimlerin egemen olduğu ve uygarlığın çöküşe sürüklendiği karanlık gelecek senaryolarına odaklanır. Türkmenoğlu çalışmasında "Distopyaların temel amacı, insanların daha iyi bir toplumun mümkün olduğunu görerek onun inşası için çalışmalarını sağlamaktır" şeklinde belirtmiştir. (Türkmenoğlu & Çebi, 2024: 1315) "Türk edebiyatında distopik unsurların tarihsel ortaya çıkışı, toplumun seyri ve edebi akımlarla paralel ilerler. Bu bölümde, Türk edebiyatında distopik temaların tarihsel olarak nasıl şekillendiği incelenecek; Açar ve Evren dönemi öncesi metinlerle postmodern distopyalar karşılaştırmalı olarak analiz edilecektir.

Batı edebiyatının Türkiye'ye ilk kez nüfuz etmeye başladığı dönemde, distopya kavramları da tarih temelli eserler yazan kurgu yazarları aracılığıyla ülkeye tanıtılmıştır. Özellikle Tanzimat dönemi yazarları, henüz biçimlendirmekte oldukları bu yeni topluma karşı halkın mücadelesini betimlediler; Ancak bu metinlerde, modernleşme çabalarına eşlik eden otoriterleşme ve toplumsal çözülme imgeleri belirginleşmiştir. Örneğin, Ahmet Mithat Efendi'nin *Letaif-i Rivayat* adlı hikayesinde, toplumdaki bireyin üstündeki otoriter figürlerin etkisini görüyoruz ve hikâyede resmedilen birey üzerindeki baskıcı figürlerin etkisi, modern otorite yapılarıyla benzeşen nitelikler taşır. Bireyi göz ardı eden bürokratik yapılar ve toplumsal normlara karşı yapılan eleştiriler, distopyanın öğelerini hep içinde barındırır. Çamkara hazırladığı tezinde Ahmet Mithat Efendi romanında bireyin otoriteye karşı gelmesini şu şekilde açıklamaktadır: “Burada Ahmet Mithat Efendi’nin eseri *Letaif-i Rivayat*’ta yer alan “Felsefe-i Zenan” hikayesindeki, Fazıla Hanım ile evlat edindiği iki kız, Akıle ile Zekiye’nin özgürlüklerini kaybetmemek için evlenmeyi reddederek yalnız ilim ile meşgul olmayı seçtikleri hatırlanmalıdır.” (Çamkara, 2008: s. 29)

Cumhuriyet döneminde, savaş sonrasında diğer ülkelerdeki eğilimlere paralel olarak, Cumhuriyet dönemi edebiyatında, özellikle Halide Edib Adıvar’ın metinlerinde savaş ve kadın kimliği ekseninde gelişen temalar dikkat çeker.

Ateşten Gömlek romanındaki “yıkılmış iplik” ifadesi, savaşın sosyal dokuyu yıkmasının yanı sıra gelecekle ilgili korkular ya da özgürlüğe getirilen sınırlamalar olarak görülebilir. *Ateşten Gömlek*’te distopik atmosfer, savaşın yıkıcılığıyla şekillenen sosyal çöküş imgeleri üzerinden belirginleşir:

“Yazar Halide Edib, bu konum sayesinde Millî Mücadele yıllarına tanıklık etti. Kişisel deneyimleri, cephe hattında neler olup bittiğini görmesinin yanı sıra, askerlerle birlikte yaşamayı ve onların günlük hayatlarını gözlemlemeyi de mümkün kıldı. Bu gözlemlerin daha sonra birçok eserinde gerçekçi bir şekilde tasvir edildiği, özellikle en iyi bilinen eserlerinden biri olan *Ateşten Gömlek*’ten görülebilir” (Hasdedeoğlu, 2020: 33).

Anılarının ikinci cildi, *Türk’ün Ateşle İmtihanı*, Halide Edib’in savaş zamanı gözlemlerini, yıllar geçtikten sonra, damıtılmış olarak temsil etmektedir. Ayrıca, 1950’lerde yazılan eserler, özellikle Sabahattin Ali’nin *Kuyucaklı Yusuf* romanı, bireylerin mutsuz yaşamlarına ve sosyal adaletsizliklere vurgu yapılan erken dönem distopik duyarlılıkların temellerini oluşturan bir atmosfer yaratmıştır:

“Sosyalist gerçekçiliğin önde gelen isimlerinden Sabahattin Ali (1907-1948), *Kuyucaklı Yusuf* (1937) adlı romanında, taşra hayatı, yoksul insanların yaşadığı zorluklar ve eğitilmiş ve şehirli insanların köylere bakışı gibi konuları ele alır. Sınıf farklılıkları ve sosyal yapı çatışması üzerine yoğunlaşan eserde, köyde büyüyen Yusuf karakteri ve Edremit bölgesi halkı tasvir edilirken, patronlar ve iktidar bürokrasisi egemen güç olarak tanımlanır. Bu eserlerde sosyal adaletsizlik ve güç ilişkileri distopyayı öngören bir hissiyat barındırıyordu” (Şenkaya, 2023: 22).

Türk edebiyatındaki distopik eserler, kişisel ve kamusal meseleler arasındaki katmanlı etkileşim nedeniyle derinlemesine analiz için zengin bir zemin sunmuştur. Açar ve Evren, distopya anlayışını genişleterek hem toplumun sürdürülemezliğine hem de bireyin varoluşsal çatışmalarına odaklanan yeni anlatı biçimleri geliştirmiştir

Anlatı biçimini sorgulayan bu yazarlar, sosyal gerçekler aracılığıyla karakterlerinin zihinsel durumlarını anlatır, okuyucunun metne yönelik algısal çerçevesini dönüştüren çok katmanlı anlatılar kurarlar. Hikayeler, sık sık teknolojinin bireyler üzerindeki etkilerine, totaliter rejimlere ve insanın varoluşsal kaygılarına dayanıyor. İşte bu nedenle, edebiyattaki bu Türk distopiyaları sadece kişinin iç dünyasını değil, aynı zamanda içinde yaşadığımız toplumu da tasvir ederek okuyuculara daha geniş bir anlayış düzeyi sunuyor.

Açar, eserlerinde, bireyin girdapta sıkışmışlığının beyhudeliğine, toplumsal normların zorbalığına ve insan doğasının karanlık yönlerine özel bir dikkat gösterir. Ayrıca, postmodern estetiklerin etkisi altında bir yazar olmuş, geleneksel anlatı yapılarını sorgulamış ve okuyuculara çok boyutlu bir okuma sunabilmek için mümkün olduğunca alternatif anlatı yolları kullanmıştır.

Evren, postmodern anlatılarda gerçeklik, kabus ve fantezi öğelerini iç içe geçirerek anlatı yapısını parçalar. Eserleri aracılığıyla kişisel kimlik, sabit sosyal kurumlar ve zamanlarının belirsizlikleri gibi distopik bir ortam yaratıyor; bu da okuyucuya toplumun sorunlarını düşünce penceresinden görme fırsatı tanıyor. Burada, bireyin özneliliği postmodernizmin özneliliğiyle kesişiyor.

Sonuç olarak, Türk edebiyatında insanlığın kurgusu yoluyla tarihin, Türk edebiyatında distopya sürecinin toplumsal değişimlerle bağlantılı olduğunu belirtmek gerekir. Postmodern üretimlerle birlikte, Açar ve Evren öncesi dönemlerin distopik unsurları daha sofistike ve derin bir yön kazanmıştır. Bu distopik temalar, yaşamın bireysel ve toplumsal katmanlarını içeren çok yönlü bir anlatı zenginliği sunar. Distopya merkezli bu anlatı yolları, edebiyatın toplumsal eylemin estetik bir yansıması olarak işlevini güçlendirir.

2.4. Anarşinin Edebiyat Üzerindeki Etkisi

Anarşi, yerleşik ve katılaşmış toplumsal yapıların reddiyle, bireysel özgürlüğün temel değer olarak savunulmasını esas alan bir siyasal ve felsefi duruştur. Anarşizm, edebiyatta çoğu zaman karşı-hegemonik bir ideolojik yönelim ve estetik karşı duruş biçimi olarak değerlendirilmiştir. Edebiyat, fikirlerin ve ideolojilerin yayılması için güçlendirici bir alan olarak özgürlükçü ve eşitlikçi imgelerle anarşist düşüncelere ev sahipliği yapmış ve bu yolla topluma edebi eserler biçiminde yapısını eleştirme fırsatı sağlamıştır.

Edebiyatı anarşizmin görünürlük kazanması, farklı dönemsel hareketlerin ve akımların katkılarıyla gerçekleşmiştir. İlk olarak, Romantik dönem eserleri, bireysel özgürlüğün önemine odaklanarak anarşist öğretinin bazı unsurları olarak düşünülebilir. Romantik edebiyat, bireyin ruhsal bağımsızlığını toplumsal düzenin baskıcı normlarına karşı konumlandıran hayal gücüne dayalı anlatı biçimleri üretmiştir. Arvon ve Kotil anarşizmi “Salt ideolojik bir bakış açısıyla problem ele alınınca, anarşizmin bir mantıki gereklilik niteliği taşıdığı görülmektedir” şeklinde belirtmiştir. (Arvon & Kotil, 2007: 10)

Ayrıca, realizm ve modernizm, anarşizmin edebi tasvirini önemli ölçüde şekillendiren akımlardır. Hem toplumsal organizmayı hem de insan ilişkilerini sorgulayan eserlerde, bu akımlar birey ve otorite arasındaki çatışmayı ve özgürlük arayışını derinlemesine incelemiştir. Örneğin, Anton Çehov'un oyunları ve kısa öyküleri, hem insanların içsel ve dışsal çatışmalarını hem de yerleşik sosyal sistemle duydukları rahatsızlığı konu alır ve bu nedenle anarşist düşüncenin edebi bir yansıması olarak kabul edilebilir.

Anarşist düşünce, çeşitli edebi türlerde bir dizi eserde karşımıza çıkmaktadır. Edebi yazılar için karmaşık ve çeşitli sanat eserleri, anarşist ideolojinin belirli yönlerini vurgulamak amacıyla sağlam bir zemin sunar.

a. Romanlar: Anarşist fikirler, romanlarda geniş kapsamlı yollarla ve önemli bir etki yaratacak şekilde ele alınmıştır. Jack London'ın *Demir Ökçe* gibi kitaplar, toplumsal baskı ve sınıf savaşlarına dalarak, devrimci bilinci besleyen ve otoriteye karşı eleştirel bir tutum geliştiren yapılar barındırır. Dinçer kitabında “Yakında yükselecek olan faşizm dalgalarına ilişkin kahince öngörüler içeren *Demir Ökçe*, Distopik roman türünün öncüsü olmuştur” şeklinde ileri sürmüştür. (Dinçer, 2022: 14) Orwell'in *1984*'ü totaliter iktidarın bireyi nasıl yok ettiğini ve özgürlük arayışının değerini gösterir.

b. Şiir: Şiir, anarşist teorinin duygusal ve geçici fikirlerini ifade eder. Bu biçimdeki yazar, bireyin isyanını, özgürlük arzusunu ve toplumun suçlarına karşı protestosunu yoğun bir duygusal ve estetik gerilimle dile getirir. Allen Ginsberg gibi Beat şairleri, eserlerinde isyankâr bir kahramanı ve toplumun değerlerini reddetmekte olan anarşist bir bakış açısını dile getirirler. Ekler, “Ferlinghetti’nin Ginsberg ve Kerouac gibi Beat kuşağı şairlerinden anarşist düşünsel çerçevede etkilendiğini belirtir.” (Ekler, 2022: 1238)

c. Oyunlar: Tiyatroda anarşizm büyük bir rol oynar. Bertolt Brecht, toplumu eleştirmek için cüretkâr bir tiyatral dil kullanmış ve tiyatro izleyicisini düşündürmeye teşvik etmiştir. Eserleri, bireyi ve toplumsal yapılarımızı öne çıkararak bu yapıları sorgulamış ve anarşist teorinin temalarını tiyatro sahnesine taşımıştır. Güneşdoğdu tez çalışmasında “Bertolt Brecht her iki dünya savaşına da tanıklık etmiş olmasından dolayı eserlerinde çağının siyasal ve toplumsal meselelerine doğrudan temas eden bir anlatı kurmasına imkân tanımıştır” şeklinde yer vermektedir. (Güneşdoğdu, 2011: 2)

d. Denemeler: Anarşist teorinin düşünceli bir boyutu olarak deneme, karakterin toplumla olan ilişkisini eleştirel bir şekilde yansıtmak için oldukça yararlıdır. Voltairine de Cleyre’nin Seçme Eserleri: *Anarşizm ve Diğer Denemeler*, dönemin önde gelen anarşist ve feminist düşünürlerinden biri olan Emma Goldman’ın yazılarını sunar. Goldman yoksulluğu ve tecavüzü aşarak bağımsızlık ve arzu için kadın özgürlüğünü savunan, devlet otoritesine karşı eleştirel duruş sergileyen radikal bir anarşist düşünür ve yazar olarak öne çıkar. Moran ve Pateman’a göre “Amerikan anarşist Goldman fikirleriyle birlikte anarşizmin gelişiminde büyük bir öneme sahip olmasıyla ön plana çıkmaktadır” (Moran & Pateman, 2024: 1)

Anarşizmin edebiyat üzerindeki etkisi, bireysel kimlik temsillerinde, özgürlük ile otorite arasındaki gerilimlerde ve özerklik arayışında gözlemlenebilir. Anarşist spekülasyon, edebiyat için sorgulama yöntemi olarak işlev görebilir. Edebiyatın anarşiyle kurduğu ilişki, yalnızca tarihsel bir tepki biçimi değil; bireyin özgürleşme arzusu üzerinden kurulan estetik bir ifade sistemidir. Özgürlük arayışı, eserlerin ruhunda gezinirken, bireylerin içsel çatışmalarını ve toplumsal yapıların baskılarını sorgulamalarını teşvik eder. Bu bağlamda, anarşist temalar, okuyucuların düşünsel serüvenlerine bir kapı açarken, aynı zamanda toplumsal adalet, eşitlik ve bireysel haklar üzerine derinlemesine düşünmeyi teşvik eder.

2.5. Açar ve Evren’in Eserlerinde Distopya ve Anarşi Temaları

Açar ve Evren’in eserleri, distopik ve anarşist temaları postmodern biçimle birleştirerek kaotik bir atmosferin temsilini sunar ve bu yönleriyle çağdaş Türk edebiyatında özgün örnekler olarak değerlendirilebilir. Balı ve Uğur çalışmalarında “Mehmet Açar’ın *Siyah Hatıralar Denizi* adlı eseri 2005 tarihli olup, fantastik öğeler ile ütöpik unsurların bir araya geldiği bir eserdir ve romanda fantastik yapı daha baskın olup, ütöpik kurgu rüya, düş, zaman, çocukluğa dönüş ve geçmiş zaman gibi çeşitli unsurlarla beraber örülmüştür” şeklinde bahsetmektedir. (Balı & Uğur, 2013: 10) Açar, *Siyah Hatıralar Denizi* eserinde kişisel iç çatışmaları ve toplumsal baskıları ön planda tutarak distopyanın insanlara verdiği zararı başarılı bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, bireyler ve sistem arasındaki çatışmalar ile sistemin etkilerinin dereceler üzerindeki yansımaları yansıtırken psikolojik sorunları görmek çarpıcıdır. Benzer şekilde, *Kanlar Ülkesi Karnavalı*’nda Evren, sürreal bir ortamda sosyal normların aşınmasını ve bozuluşundaki özgürlük arayışını anarşist bir perspektiften tasvir etmektedir. Kılıç makalesinde, “Evren metin içerisinde yeni bir tarih anlayışı, türlerin sınırsızlığının iyice belirsiz hale gelmesi, merkeziz ve dağılmış metin postmodern metnin çoksesli karakterini kuvvetlendirmektedir” şeklinde belirtmektedir. (Kılıç, 2019: 3) Her iki yazar da karakterleri aracılığıyla insan ve toplum arasındaki ilişkiyle ilgilenmekte ve postmodern edebiyatın sağladığı karmaşıklık, belirsizlik ve çok anlamlılığa dalmaktadır. Deliliğe sürüklenmiş bir dünyada yaşam üzerine hikayeler olmakla birlikte, Thomas Pynchon ve Don DeLillo’nun yazılarında tarif edilen Amerikan postmodern distopya temalarından da yararlanılarak okuyucuya çok sayıda sosyal ve psikolojik içgörü sunulabilir.

mektedir. Metinlerin kurgusal dünyası, okuru epistemolojik bir belirsizlik alanına yerleştirerek düşünsel bir sorgulama sürecini tetikler. Ancak, aynı zamanda mevcut toplumsal düzene karşı da ciddi bir muhalefette bulunmaları için cesaretlendirilmektedir.

Siyah Hatıralar Denizi, insanların distopik senaryolarla yüzleştiği anlarda içsel mücadelelerini ve toplumsal baskıları nasıl ele almaları gerektiğini derinlemesine irdeleyen bir eserdir. Bu anlamda yazar, büyük bir ustalık ve içgörüyle karakterlerin hayatlarının nasıl şekillendiğini, onları çevreleyen karamsar atmosferler içinde ne tür dönüşümler geçirdiğini gözler önüne sererken, okuyuculara yalnızca kaostan ve belirsizliğin hüküm sürdüğü bir dünyayı değil, aynı zamanda insan ruhunun direnç ve umut arayışını da sunmaktadır. Romanda oluşturulan karamsar atmosfer, bireyin sistem karşısındaki konumunu psikolojik ve sosyopolitik düzlemde görünür kılar. Sonuç olarak, eser, sadece karamsar bir dünyanın tasvirinden ibaret kalmayıp, okurlarına özgürlük, direniş ve bireysel iradenin önemini sorgulatan derin bir anlam katmanı sunuyor ve bu bağlamda, herkesin içinde bulunduğu kaos karşısında kendi duruşunu bulma çabasına dair evrensel bir mesaj taşıyor. Süreyya Evren'in *Kanlar Ülkesinde Karnaval* adlı eserinde, okuyucular kaos ve anarşinin hüküm sürdüğü bir dünyaya derinlemesine tanıklık etme fırsatı buluyorlar. Hikâye, tüm şekil ve organizasyonların çökmesiyle şekillenen bir kıyamet sonrası dünyasında geçiyor ve bu ortam, karakterlerin yaşadığı varoluşsal sorgulamaları daha da derinleştiriyor. Anarşist yapı, karmaşık karakterlerin içsel mücadeleleri aracılığıyla zengin bir şekilde geliştirilmiş, bu sayede her bir karakterin farklı bakış açılarıyla toplumun dinamiklerine olan tepkileri incelenmiştir. Evren, bu eserde otoriteye karşı duruşların nasıl şekillendiğini, insanların içsel çatışmalarını ve toplumsal çöküşün ortaya çıkardığı belirsizlik içinde kişisel özgürlüklerini sürdürme mücadelesini etkileyici bir dille aktarıyor. Karakterlerin içsel çözümlemeleri, bireysel öznelilik ile toplumsal yapı arasındaki çatışmayı temsil ederek çok katmanlı bir empatik okuma önerir. Bu anlatım, yalnızca bir distopyayı gözler önüne sermekle kalmayıp, aynı zamanda bireyin varoluşsal arayışını ve insan ruhunun dayanıklılığını da sorgulamaya sevk ediyor.

Burada, Thomas Pynchon ve Don DeLillo gibi Amerikan postmodern distopyasının edebiyatında benzer temalar bulunabilir. Pynchon'un *Gravity's Rainbow* gibi eserlerinde, bu insanların entropi boşluğunda dolaştığını ve sistemin distopyasının etkilerine erişimlerinin olduğu görülmektedir. Tanrıtanır ve Candan çalışmalarında "Pynchon'ın her cümlesi, her paragrafı bir macera, her an sapabilecek, nereye götürdüğü kesinlikle kestirilmeyen bir yoldur" şeklinde belirtir. (Tanrıtanır & Candan, 2021: 15) Ancak Don DeLillo, *White Noise*'ta toplumun çözülmesini ve bireylerin yok olan bir dünyayla başa çıkma çabalarını inceler. Bir yapısal ve karakter analizi, bu postmodern edebi gelenekleri anımsatan Açar ve Evren'de de bulunabilir. Her ikisi de bireyin, makinelerin baskıcı eli karşısındaki konumunu ele alarak ve içinde yaşadığımız dünyayı kâbus dolu bir gerçeklik olarak göstererek modern distopya üzerinde izlerini bırakmışlardır.

Thomas Pynchon ve Don DeLillo gibi önemli yazarların Amerikan postmodern distopya edebiyatındaki benzer temaları işleyiş biçimleri, derin bir inceleme alanı sunmaktadır. Pynchon *Gravity's Rainbow* adlı eserinde karmaşık anlatım tarzı ve çok katmanlı karakter analizleri ile modern dünyanın kaotik doğasını hissettirir. Öte yandan, Don DeLillo'nun *White Noise* adlı romanında, toplumun çözülme süreci ve bireylerin yok olan bir dünyayla başa çıkma çabaları derinlemesine incelenir. DeLillo, modern yaşamın getirdiği belirsizlikler ve kaygılarla yüzleşen karakterler aracılığıyla çağımızın ruh halini ustalıkla aktarır. Hem Pynchon hem de DeLillo, bireyin makinelerin baskıcı etkisi karşısındaki konumunu ele alarak, içinde yaşadığımız dünyayı adeta bir kâbus dolu gerçeklik olarak tasvir ederler. Benzer bir yapısal ve karakter analizi Açar ve Evren'in eserlerinde de gözlemlenebilir; her iki yazar da bireyin varoluşsal mücadelelerini ve toplumsal çöküşle başa çıkma çabalarını ele alarak okuyucuya derin bir düşünsel yolculuk sunarlar. Belirtilen eserlerin distopik ilişkisi düşünüldüğünde Tanrıtanır ve Adil çalışmalarında "Distopya'nın insanları karanlığa sürükleyen ve dünyanın karanlık günlere gömüldüğü bir durum olarak düşünülür" şeklinde bahseder. (Tanrıtanır & Adil, 2018: 73) Bu bağlamda, modern distopyanın unsurlarını zengin bir biçimde işleyerek, çağdaş edebiyat üzerinde kalıcı izler bırakmışlardır.

Mehmet Açar ve Süreyya Evren gibi yazarların çalışmaları, insanın zayıflıklarını ve kokuşmuş toplumsal koşulları temsil eden, Amerikan postmodern distopik edebiyatına yapılan göndermelerle zenginleştirilmiş bir sosyolojik ve psikolojik derinlik taşıyan distopya ve anarşi temalarını geliştirmek için oldukça başarılı bir yolu takip etmektedir. Bu yazarlar, toplumsal çürümenin koşullarını açığa çıkarırken, aynı zamanda insanların içindeki düşmanlıkları, melankoliyi ve umutsuzluğu ön plana çıkarmaktadırlar. Açar ve Evren, okuyucularına karakterlerinin ıstırap dolu deneyimlerini aktararak, bu acılara bir şekilde dahil olma imkanı sunmakta ve böylelikle daha derin bir etki yaratmaktadırlar. Eserlerinde kurguladıkları karakterler aracılığıyla bireyin dış koşullara karşı duruşunu ve bu koşulların insanların ruhlarında yarattığı derin travmayı sorgularken, aynı zamanda bireyin postmodern dünyanın karanlık ve absürt gerçekliklerinde bocaladığı ve varoluşsal bir arayış içinde bulunduğu bir evren inşa anlatılarının çok katmanlı yapısı, bireyin ontolojik güvenliğini tehdit eden varoluşsal çatışma dinamiklerini ortaya koyar. Dolayısıyla, her iki yazar da hem Türk edebiyatı hem de uluslararası postmodern edebiyat bağlamında öncü kabul edilirken, toplumun ürkütücü yaraları üzerinde derinlemesine algılar sunan unutulmaz eserler yaratmaktadırlar. Sonuç olarak, bu eserler, karmaşık toplumsal yapımızın ve insan doğasının uçurumunu tarihsel bir bakış açısıyla sorgularken, yalnızca kurgusal anlatılar olmanın ötesine geçip, değerlendirilmeye değer bir potansiyel barındırmaktadırlar. Bu anlamda, Açar ve Evren'in çalışmaları, insanların içsel ve dışsal çatışmalarını bir bütün halinde ele alarak, okuyucunun kendisiyle ve içinde yaşadığı toplumsal yapıyla yüzleşmesine olanak tanıyan bir edebi deneyim sunmuştur.

2.6. Sosyal ve Politik Eleştiriler: Açar ve Evren'in Yansımaları

Mehmet Açar ve Süreyya Evren'in edebi üretimlerinde, sosyal ve politik referanslar distopik anlatılar aracılığıyla belirginleşir; bu anlatılar, iktidar ilişkileri ve toplumsal yapılar üzerine derinlemesine bir eleştiri zemini sunar. Bu anlamda, bu iki yazar, sosyal sorunları, güç dinamiklerini ve bireylerin bu ilişkilerdeki katılımlarını parçalarken okuyucuyu zorlayan, düşündürücü bir söylem inşa ederler.

Açar ve Evren'in eserleri, sosyal sorunlar, iktidar ilişkileri ve bireylerin bu yapılarla kurduğu etkileşim, yapısökümsel bir yaklaşımla yeniden sorgulanır. Açar, hikayelerinde adalet arayışını sıkça işlerken, bu yolculuğun getirdiği karamsarlığı ve çaresizliği de gözler önüne sermektedir. Açar'ın karakterleri, baskıcı sosyal yapılar karşısında marjinalleştirilmiş bireylerin psikolojik ve etik çatışmalarını temsil eder. Bu karakterlerin hikayeleri, okuyuculara sadece bireysel psikolojiyi değil, aynı zamanda toplumsal dinamikleri anlama fırsatı sunar. Çelik tez çalışmasında "Birey ve toplum arasındaki etkileşim güçlü bir temele dayanarak anlamlı bir bütün oluşturur ve bu bağın derinliği, edebi eserlerin yazarlarının toplumsal ortamla olan ilişkilerinde kendini gösterir; kurmaca eserlerde toplumsal atmosfer genellikle arka plan unsuru olarak kabul edilse de gerçekte bunun ötesinde bir rol oynar" şeklinde bir ifadeden bahsetmektedir. (Çelik, 2022: 8) Açar, karakterlerinin üzerinden, adaletin peşindeki yolların ne kadar çetin ve yıpratıcı olabileceğini gösterirken, toplumun adaletsizliklerine dair eleştirilerini de titizlikle işler. Bu nedenle, Açar'ın metinlerinde, anlatı düzleminin ötesine geçen etik ve varoluşsal bir sorgulama alanı açığa çıkar. Açar'ı okurken, okuyucu sadece kurgu içerisindeki karakterlerin yaşadığı sıkıntıları değil, bu sıkıntıların kaynağını ve topluma yansımalarını da düşünme imkanına sahip olur. Onun dünyasında, yalnızca bir birey değil, aynı zamanda toplumsal bir durumla yüzleşen bir insan ruhu vardır. Bu da okuyucunun, Açar'ın metinleri aracılığıyla kendi dünyasına ve çevresine dair daha derin bir farkındalık kazanmasını sağlar.

Süreyya Evren, eserlerinde toplumsal yapıları ve bu yapıların bireyler üzerindeki etkilerini doğrudan ele alarak derin bir politik sorgulama yapmaktadır. Onun yazdığı dünyalarda, ideolojik yapıların ve otoriter rejimlerin bireylerin yaşamlarına nasıl nüfuz ettiği görülür. Evren'in karakterleri, yalnızca dışsal baskılarla değil, kendi içsel çatışmalarıyla da yüzleşirken, bu çatışmaların yaşamlarını nasıl şekillendirdiğini gözler önüne serer. Daha derin bir sorgulama ve anlatım sunan Evren, iktidar dinamiklerini çarpıcı bir şekilde açığa çıkarırken sosyal cinsiyet, sınıf farklılıkları ve kimlik politikaları gibi temaları sıkça işler. Bu bağlamda, onun karakterleri sınırlamalarla dolu bir dünyada,

kendi benlikleri ve kimlikleri için mücadele eden insanlardır. Evren'in eserlerini okurken, sadece bir hikaye takip edilmiyor aynı zamanda içinde yaşanılan toplumun dinamiklerini, güç ilişkilerini ve bu ilişkilerin bireyler üzerindeki etkilerini daha iyi anlama fırsatına sahip olunur. Evren'in anlatı evreni, bireyin öznelliği ile toplumsal gerçeklik arasındaki çatışmaları yansıtan çok katmanlı bir eleştirel yapı sunar. Bireysel mücadelelerin ötesinde, toplumsal gerçeklerin eleştirel bir bakışla irdelenmesini sağlıyor. Çelenlioğlu makalesinde "Modern Türk Edebiyatı'nda dönemin belirleyici karakterleri ve sorunları etrafında yazılan romanlar aracılığıyla, Türk toplumunun batılılaşma karşısındaki tutumunu incelemek ve edebi akımların etkisi altında yerel unsurlarla zenginleşen eserlerdeki değişimi takip etmek mümkün hale gelmiştir" şeklinde belirtmiştir. (Çelenlioğlu, 2020: 6)

Açar ve Evren'in burada tartışılan söylem stratejisi ve metodolojiyi kullanma yetenekleri, okuyuculara zengin bir deneyim sunmanın ötesinde, toplumsal eleştirilerini etkili bir şekilde paylaşmalarına da olanak tanır. Bu iki yazar, postmodern edebiyatın sunduğu olanaklardan yararlanarak, ironik bir anlatım ve anlatı içinde anlatı tarzıyla harmanlanmış bir dil oluşturmuşlardır. Güven'e göre "İroni, postmodern romanın vazgeçilmez tekniklerinden biri olup, romancıların dil oyunları sırasında en çok kullandığı yöntemdir ve bu teknik, yapısalcıların gösteren-gösterilen ilişkisini adeta göz ardı eder". (Güven, 2020: 388) Bu yaklaşım, okuyucuların eleştirel düşünme becerilerini harekete geçirir. Açar ve Evren'in eserlerinde sıkça karşılaşılan metaforlar ve semboller, toplumsal ve siyasi eleştirileri işlerken okuyucuya bireylerin iç dünyalarını sorgulama fırsatı sunar. Karakterlerin içsel yolculukları, okurlara sadece kurgu dünyasında bir gezi değil, aynı zamanda gerçek hayatta karşılaştıkları zorlukları anlama fırsatı da verir. Bu çok katmanlı anlatım tarzı, derin bir empati geliştirmeyi kolaylaştırarak okuyucuların toplumsal meseleleri daha iyi kavramasına yardımcı olur. Açar ve Evren, sanat aracılığıyla sosyal eleştirilerini daha zengin kılarken, okuyucularının düşünsel katılımını da teşvik ederek onları düşünmeye ve sorgulamaya davet ederler. Bu metinler, yalnızca edebi bir anlatı değil, aynı zamanda bireyin düşünsel farkındalığını artıran eleştirel bir yolculuk işlevi görür. Örneğin, Açar'ın eserlerinde sıklıkla görülen distopik özellikler, insanların iç yapıları ve toplumun yıkıcı yönleri tarafından alegorize edilir. Anlatılarında, geleneksel kavramları sorgulamaya ve okuyucunun entelektüel sınırlarını zorlamaya eğilimli figürler yaratır. Ancak Evren, bilindik dünyaların yanlış olduğunu söylediği şeyleri keskin bir şekilde hatırlatarak ve okuyucuya karakterlerinin bu konudaki yaklaşımını düşündürerek, siyasi ve sosyal eleştiriler sunma eğilimindedir. Evren'in karakterleri, gündelik yaşamın sıradanlığı içinde sosyal bozulmanın izlerini taşıyarak eleştirel bir mesafe kurar ve okurda rahatsız edici bir yüzleşme alanı yaratır.

Açar ve Evren, sosyal ve politik yapıları eleştirmekle kalmayıp, bu eleştirilerini çok katmanlı anlatı teknikleriyle estetikleştirir. Bu açılarından bakıldığında, her ikisi de modernist ve postmodernist düşüncenin bir birleşimiyle Türk edebiyatında önemli sosyal eleştirmenler haline gelmiştir. Eserlerinin derinliğinde sosyal ilişkilerin, toplumsal sistemlerin ve kişisel çatışmaların karmaşıklığı ortaya konur. Bu yazarlar, okuyucuların hem kendi iç benlikleriyle hem de etrafındaki dünya ile meşgul olmasını sağlayan ve gerekli olan bir diyalogu temsil eder. Metinler, yazar ile okur arasında eleştirel bir etkileşim zemini kurarak, anlamın birlikte inşa edildiği bir yapıyı teşvik eder. Her iki yazar, edebiyatın dönüştürücü potansiyelini, distopik atmosfer ve toplumsal eleştiri ekseninde yeniden üretir.

2.7. Postmodern Türk Edebiyatında Anarşi ve Distopya İçin Yeni Yaklaşımlar

Postmodern Türk edebiyatı, klasik anlatı yapılarını parçalayarak, çok katmanlı anlatım teknikleriyle sosyal ve politik meseleleri tartışmaya açan özgün bir alan oluşturmuştur. Özellikle distopya ve anarşi gibi temalar, bu dönem yazarlarının birey-toplum ilişkisini sorgulamak ve çağdaş dünyanın kırılmalıklarını görünür kılmak amacıyla kullandığı başlıca araçlar hâline gelmiştir. Bu bağlamda, postmodern estetiğin sunduğu biçimsel esneklik ve ironik anlatı dili hem geleneksel otorite anlayışlarına hem de yerleşik kültürel normlara karşı geliştirilen edebi bir direniş olarak yorumlanabilir.

bilir. Bu makale, postmodern Türk edebiyatında distopya ve anarşi temalarının yeniden nasıl kurgulandığını, bu temaların biçimsel düzlemde nasıl temsil edildiğini ve bu temalar üzerinden modern toplumun nasıl eleştirildiğini tartışmayı amaçlamaktadır.

Postmodern Türk edebiyatında anarşi ve distopya, yazarların deneysel anlatımları ve çok katmanlı tasarımları ile sıkça aktarılır. Yazarlar, okuyucularla daha etkileyici bir etkileşim ararlar ve bunu anlatı formlarını parçalayarak yaparlar. Örneğin, Orhan Pamuk'un eserlerindeki hikaye akışlarının iç içe geçmesi ve üstkurmaca unsurlar, okuyucuların hikayenin başka nasıl şekillendirilebileceğini düşünmelerine olanak tanır. Pamuk'un *Kar* adlı romanı, Türkiye'nin sosyopolitik iklimindeki kutuplaşmaları ve bireysel belirsizlikleri distopik atmosfer içinde sorgulayan bir üstkurmaca örneğidir. Riley çalışmasında *Kar* kitabına özetinde “Ka adlı karakterin, siyasi bir sürgün olarak yaşadığı Almanya'dan annesinin ölüm haberini aldıktan sonra İstanbul'a dönmesiyle birlikte başladığı Kars'taki serüveni anlatılmaktadır” şeklinde yer vermektedir. (Riley, 2007: 1)

Başka bir yazar olan Selçuk Baran, sınırların ötesine geçen bir dil ve distopya yaklaşımına atıfta bulunan bir üslup kullanır. Anarşik durumlar ve toplumsal uçurumlar, soyut anlatım yöntemleriyle bir araya getirilip eserlerinde betimlenmekte ve okuyucunun zihninde kalıcı ve ürkütücü bir imaj üretmeye odaklanmaktadır. Bu üslup, edebiyatı hikâye anlatımının ötesine taşıyarak toplumsal eleştiri konumuna getirir. Toker'in tez çalışmasında, “Selçuk Baran, Türk hikayeciliğine 1960'ların sonu ve 1970'lerin başında adım atmış ve 1990'ların başına kadar, bireyin içsel dünyasını ve topluma dönüşünü konu alan eserleriyle kendini göstermiştir” şeklinde bir ifadeye rastlanılmaktadır.” (Toker, 2012: 6)

Postmodern Türk edebiyatında, anarşi ve distopya, toplumun karmaşık yapısının ve bu toplumda bireylerin karşılaştığı sorunların bir ifadesi olarak kullanılır. Hem modern Türkiye'de hem de dünya genelinde, sosyal kargaşa, politik belirsizlikler ve iç çatışmalar yazarların ana temalarıdır. Distopik hikâyeler ise modern toplumun karanlık tarafını, izolasyonun olumsuz yönlerine ve bireyin çaresizliğine odaklanarak tasvir eder.

Distopik romanlar, mevcut toplumsal koşullara karşı bir karşıt nokta olarak hareket eder ve bireye o dünya hakkında sorular sorulmasını teşvik eder. Yazarlar, toplumsal âdetler, güç dinamiği ve kişisel özgürlük üzerine sorular sormakta ve farklı karakter bakış açılarını çoklu yapısal düzlemlerde konumlandırarak yansımalar uyandırmaktadır. Hakan Günday'ın evreni bu nedenle, bireyin aşabileceği nihilistik bunalımı derinlemesine sorgularken çağdaş toplumdaki yabancılaşmayı inceleyerek, eserleri bir distopik dünyanın kapılarını aralar. Kerimoğlu'na göre “Günday'ın romanları hem aforizmalar içeren hem de aforizmalara kıyasla daha uzun ifadelerle zengin bir içerik sunmaktadır.” (Kerimoğlu, 2010: 1149)

Sonuç olarak, postmodern Türk edebiyatında anarşi ve distopya temaları, modern toplum tarafından yeniden yorumlanan karmaşıklıkları, belirsizlikleri ve çelişkileri yenilikçi yazma yöntemleri içinde gerçek bir şekilde yansıtan dinamik ve katmanlı bir üretimin görünümüne katkı sağlayan bir unsur olarak hizmet eder ve doğal olarak tutarlı bir bütünlüğe katkıda bulunur. Edebî ifadenin yerleşik biçimlerini ve normlarını zorlayan bu yazarlar, okuyuculara sıradan hikaye anlatımının ötesine geçip sosyal ve bireysel gerçekliklerle ilgili soruları kendi hesaplarına sormaları ve yargılamaları için bir farkındalık sunar. Postmodern anlatılarda anarşi ve distopya, bireyin sosyal yapılarla olan çatışmasını yansıtan eleştirel aynalar işlevi görür; böylece kimlik, aidiyet ve toplumsal konum üzerine yeniden düşünmeyi mümkün kılar. Bu nedenle, postmodern Türk edebiyatı, bireyin özgürlüğü, toplumsal istikrarsızlıklar ve kültürel çatışmalar gibi evrensel temaların tartışıldığı vazgeçilmez bir ortam hâline gelir. Aynı zamanda, ana akım edebiyatın alanı dışında bulunan sesler görünür hâle gelirken, daha önce marjinaldeki yaşam tarzları ve kimliklerin edebiyatta merkezi bir rol üstlenmesi sağlanır, okurlar için bir anlayış duygusunu teşvik eder ve daha derin bir boyutta sosyal eleştirinin ve farkındalığın oluşumuna katkıda bulunur. Bu edebiyat türü, çağdaş siyasal-toplumsal meseleleri estetik düzeyde

sorgulamakla kalmaz, aynı zamanda muhalif bir bilinç geliştirme potansiyeli taşıyan eleştirel bir düşünce alanı sunar. Sadece edebi bir deneyim değil, aynı zamanda hem sosyal hem de entelektüel koşullar üzerine eleştirel bir şekilde düşünme yeteneği ve cesareti de yaratır.

2.8. Edebi Değer ve Sosyal Katkı: Açar ve Evren'in Etkisi

Bu bölümde, Açar ve Evren'in edebi üretimleri bağlamında hem biçimsel estetik hem de toplumsal eleştiri düzlemlerinde sundukları katkılar incelenecektir. Hem Açar hem de Evren, modern Türk edebiyatında anarşi ve distopya temalarını vurgulayan yazarlar arasında yer almakta ve bu metinlerin metinlerin toplumsal bilinç ve eleştirel düşünce üzerinde dönüştürücü etkiler yaratma potansiyeli taşıdığı görülmektedir. Bu konuda, her iki yazarın sanatsal metodolojileri, ele alınan temaların estetik düzeyde dönüştürülmesi ve disiplinlerarası referanslarla kurulan anlatı derinliği, eserlerini okuyucuların farkındalığına büyük ölçüde katkıda bulunur hâle getirmektedir.

Açar ve Evren'in yazıları, postmodern edebiyatın sunduğu farklı anlatılar ve anlatı perspektifleriyle şekillenir ve bu anlatılarla yeni yorumlar kazanırlar. Özellikle Açar için, her biri yenilikçi ve tuhaf yollarla dili kullanmak, rüya-benzeri anlatı yapıları ve parçalanmış zaman kurgusuyla gerçekliğin katmanlarını sorgulamaya açan anlatı stratejileridir. Metaforun sürekli kullanımı ve yazıların-
daki zengin kişisel bağlar, okuyucuyu hikaye okuyucusundan eleştirmen konumuna da yükseltir. Dur'a göre "Günümüz postmodern söylemlerinde önemli bir yer tutan metafor, farklı disiplinlere açık bir kavramdır ve sanatla tasarımda, eserin kavramsal yapısını oluşturup içeriğinin kurgulandığı temel bir unsur olarak işlev görmektedir." (Dur, 2016: 123) Evren'in eserleri ise modern toplum korkularını, toplumdaki eşitsizlikleri ve bireyin içsel mücadelesini karanlık temalar ve distopik bir yapı aracılığıyla temsil etmeleriyle dikkate değerdir. Onun anlatılarındaki karmaşık mimari, psikolojik derinlik, karakterlerin canlı bir şekilde sergilenmesi, okuyucunun karakterlerin temsil ettiği yapısal ilişkileri analiz etmesine ve toplumsal gerçeklikleri yeniden değerlendirmesine imkân tanır. Her iki yazarda, stilistik ve anlatı biçimi açısından farklılıklarıyla, Türk edebiyatında yeni bir dil oluşturmaya çalışmaktadır.

Açar ve Evren, kitaplarında sadece kişisel çatışmalarla değil, topluluk olarak karşılaşılan sosyal sorunlarla da ilgilenir ve okuyucuları bu konular üzerine düşünmeye teşvik eder. Açar, eserlerinde bireysel özgürlük ile toplumsal beklentiler arasındaki sorunu ele alır ve bunun bireyler üzerindeki politik ve toplumsal biçimlerin etkisini yansıtır. Bu, eserlerini sadece bir edebi deneyim olmaktan öte, toplumsal bilinci genişleten bir araç haline getirmektedir. Özbacı "Bir edebi eseri tarihsel ve mantıksal çerçeveler içinde değerlendirebilmek için, sözlük anlamlarının ötesinde, edebiyatın arka planındaki politik gelişmeler, sosyal koşullar, dini düşünceler ve felsefi kavramlar gibi unsurları da dikkate almamız gerektiğini belirtir." (Özbacı, 2015: 227) Distopik hikaye anlatımıyla Evren, olası gelecekteki sosyal biçimlere meydan okur ve okuyucularını şu andaki siyaset ve toplum koşullarını eleştirel bir şekilde incelemeye davet eder. Türk toplumunun sosyal yapıları ve bu yapıları takip eden insanlara yönelik tutumları her iki yazar tarafından da iyi bir şekilde tanımlanmıştır. Bu da sosyal sorunların gelecekteki analizini kolaylaştırmaya yardımcı olmaktadır.

Bu anlamda, Açar ve Evren'in eserleri, sosyal düzeyde önemli bir ihtiyacı karşılamakta ve etkinliklerinin yanı sıra edebi bir değere de sahip olmaktadır. Okuyucuların sosyal dünya hakkında etkili ve bilinçli bir kimlik oluşturmalarına yardımcı olurlar. Bu edebiyat eserlerinin edebi mirası, sadece edebiyat meraklıları için değil, sosyal bilimler ve toplumsal eleştiri açısından da önemli bir referans teşkil etmekte ve farklı çevrelerde bir sohbet konusu haline gelmektedir. Şüphesiz ki, edebi değerleri ve toplumsal katkılarıyla Açar ve Evren'in eserleri, Türk edebiyatında olduğu gibi felsefi ve toplumsal eleştiri yönleriyle de kalıcı birer miras olmaktadır.

3. SONUÇ VE GELECEK PERSPEKTİFLERİ

Bu çalışma, Mehmet Açar ve Süreyya Evren'in eserlerindeki sosyokültürel ve bireysel temaları ayrıntılı olarak inceleyerek, her iki yazarın çağdaş Türk edebiyatındaki yerini ve edebi yönelimlere olan etkilerini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Açar'ın estetik açıdan zengin dili ve anlatımındaki doğal akış, okurun düşünsel katılımını teşvik ederken; Evren'in distopik ve etkileyici anlatıları, güncel toplumsal sorunlara güçlü bir eleştirel sesle yaklaşarak okurda kalıcı izler bırakmaktadır.

Bu çalışma, Açar ve Evren'in eserlerinin bireyin toplum içindeki konumunu ve sorumluluklarını sorgulattığını; edebi metin aracılığıyla güçlü bir toplumsal eleştiri alanı sunduğunu göstermektedir. Açar'ın anlatılarında karakterlerin psikolojik ve toplumsal derinlikleri öne çıkarken, Evren'in distopik metinlerinde kolektif yapılar ve toplumsal gelecek tartışmaları merkezî konumdadır. Her iki yazar da romanlarında insan doğasının karanlık yönlerini, iktidar ilişkilerini ve toplumsal dönüşümleri ele alarak, yalnızca bir hikâye sunmakla kalmaz; aynı zamanda okurları düşünsel sorgulamaya yönlendirir.

Gelecekte Açar ve Evren'in eserleri üzerine yapılacak karşılaştırmalı çalışmalar, çağdaş Türk edebiyatının gelişim çizgisini anlamada önemli katkılar sunabilir. Bu doğrultuda, Her iki yazarın edebi etkileri, farklı edebi akımlar ve anlatı gelenekleriyle kurdukları ilişkiler bağlamında analiz edilebilir. Örneğin, Açar'ın postmodern hikâye anlatımı ve Evren'in distopik tekniği, bu etkileşimleri bugünün Türk edebiyatı içinde nasıl yorumlanabileceğine dair bir başka örneklerdir. Farklı zaman dilimlerinden diğer Türk yazarlar ile yapılacak karşılaştırmalar ile bu iki yazarın modern edebiyat üzerinde bıraktıkları etkileri ve izleri belirlemek mümkün olacaktır.

Ayrıca, diğer sanat disiplinleri ile ilgili olarak, Açar'ın ve Evren'in eserlerinin çeşitli sanat disiplinleri kesişim noktalarına hedeflenmesi, kesinlikle edebi metinlerin çok katmanlı yapısına ulaşılmasına yardımcı olacaktır. Sinema, tiyatro veya görsel sanatlarla karşılaştırmalı araştırmalar, bu yazarların anlatımlarının ne ölçüde farklı okunduğunu ve okuma süreçlerinin sosyal ve kültürel koşullardan hangi anlamları kazandığını açıklayabilir. Örneğin, Açar'ın eserlerinin sinemadaki yansımaları veya Evren'in distopik hayal dünyalarının dramatik uyarlamalarıyla yapılacak bir analiz, edebiyatın diğer sanat disiplinleriyle kurduğu etkileşimi görünür kılacaktır.

Açar ve Evren'in eserlerinde cinsiyet, kimlik ve toplumsal cinsiyet ilişkilerinin analizi, gelecekteki çalışmalar için önemli bir kuramsal odak noktası oluşturabilir. Özellikle feminist bir perspektiften yapılan okumalar, bu yazarların cinsiyete dair edebi alt metinlerini aydınlatır. Böyle bir çalışma, cinsiyet nötr ve feminist eleştiri için şüphesiz önemli sonuçlar doğuracaktır. Açar ve Evren'in romanlarında cinsiyet rollerinin nasıl yapılandırıldığı ve bu rollerin çözülmesi üzerine bir çalışma, edebiyatın toplumsal tutumları değiştirmedeki etkisini aydınlatacaktır.

Ayrıca, Açar ve Evren'in eserlerinin genç yazarlar üzerindeki etkilerini araştırmak, Türk edebiyatı tarihindeki sürekliliğin anlaşılması açısından oldukça önemli; çünkü bu iki yazarın stil ve temalarının, sonraki nesil yazarların eserlerinde adeta içselleştirildiğini görmek, hem edebiyatın büyüleyici dönüşümünü takip edilmesini sağlıyor hem de genç yazarların Açar ve Evren'in yazım tarzından nasıl etkilendiğini incelemek, yarının büyük edebi seslerinin nereden ilham aldığını anlaşılmasını sağlarken, edebiyat dünyasının geçmişi ile bugünü arasında derin bir bağ kurulmasına olanak tanıyor. Bu süreç, yalnızca edebi üretimin değil; aynı zamanda bireyin düşünsel dönüşümünün de izini sürmeyi mümkün kılar.

Bu çerçevede, Açar ve Evren'in edebi mirası, sadece akademik araştırmalar için değil, aynı zamanda sosyal tartışmalar için de zengin bir alan sunuyor; zira bu yazarların eserlerine dair yapılacak daha detaylı incelemeler, Türk edebiyatının yanı sıra, içinde yaşanılan toplumun sosyal ve kültürel yapısını daha derin bir şekilde anlaşılmasını sağlayacak, aynı zamanda bu eserler aracılığıyla okurların kendi yaşam deneyimleri ve toplumsal meseleler hakkında sorgulamalar yapmalarına, duygu ve düşüncelerini pekiştirmelerine olanak tanıyacak. Açar ve Evren, yalnızca eserleriyle değil,

bıraktıkları etkiyle de bireylere çok değerli bilgiler sunarak, edebiyatın insanların hayatlarındaki derin izlerin keşfedilmesine de katkıda bulunuyorlar.

Sonuç olarak, Açar ve Evren'in eserlerini incelemek sadece Türk edebiyatının gelişiminde önemli bir rol oynamakla kalmayıp, edebiyat ve kurgu aracılığıyla sosyal değişimlerin nasıl şekillendiğine dair de daha derin bir anlayış sunmaktadır. Yazarların yarattığı dünyalar, okurlarını düşündürmekte ve empati kurmaya teşvik etmektedir. Hem edebiyatın sanatsal boyutunu hem de sosyal-kültürel etkisini aydınlatmak, bireye yalnızca geçmiş anlamakla kalmayıp, günümüz karmaşık dinamiklerini ve geleceğin olasılıklarını da keşfetme fırsatı sunacaktır. İşte bu nedenle, Açar ve Evren'in çalışmalarına olan ilginin artması, daha katmanlı ve zengin bir edebi tartışma ortamı oluşturabilir ve her bir okurun kendi deneyim dünyasını genişletmesine katkıda bulunabilir.

KAYNAKÇA

- Akkoyun, T. (2016). *Ütopya/distopya: Batı ve Türk romanlarından örneklerle bir karşılaştırmalı edebiyat çalışması*. Eskişehir: Kurgu Kültür Merkezi Yayınları.
- Arvon, H., & Kotil, A. (2007). *Anarşizm*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Balı, F., & Uğur, U. (2013). Yazınsal alanda klasik ütopyalar ve Türk edebiyatı'nda ütopya. *Dede Korkut Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 3(6), 1-12.
- Baykal, E. (2014). Türkiye'de anarşist yazının gelişimi ve siyahi dergisi. *Marmara İletişim Dergisi*, 13(13), 1-19.
- Çamkara, A. (2008). *Bilgiye Açılan Kapılar: Ahmet Mithat Efendi ve İsmail Gaspıralı'nın Eserlerinde Avrupalı Kadınlar*, Doktora Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çelenlioğlu, A. (2020). Toplumsal gerçekçi romanlar başta olmak üzere edebi eserlerin sosyoloji alanında veri olarak kullanılabilirliği. *EKEV Akademi Dergisi*, 81, 1-11.
- Çelik, E. (2015). Distopik romanlarda toplumsal kurgu. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 18(1), 57-79.
- Çelik, M. Ö. (2022). *Kadın öykücülerin hikâyelerinde toplumsal sorunlar*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Dur, B. U. (2016). Metafor ve ekslibris. *EX-LIBRIST-Uluslararası Ekslibris Dergisi*, 3(5), 122-128.
- Ekler, O. (2022). Anarşist şairin izinde: Lawrence Ferlinghetti'nin *A Coney Island of The Mind* adlı eseri üzerine bir çalışma. *Turkish Studies*, 17(4), 1235-1247.
- Güneşdoğdu, A. (2011). *Bertolt Brecht'in Kafkas Tebeşir Dairesi oyunundaki Grusha Vashnadze karakteri üzerine oyunculuk çalışmaları*, Doktora Tezi, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Güven, E. B. (2020). Romanda postmodern öğeler. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 19, 378-386.
- Hasdedeoğlu, M. O. (2020). Halide Edib Adıvar'ın romanlarına Batı edebiyatının yansımaları. *Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 5(1), 27-44.
- Kaya, E. (2017). Gazete Duvar. Erişim adresi: <https://www.gazeteduvar.com.tr/kitap/2017/04/06/mehmet-acar-sinema-edebiyati-somurur>.
- Kerimoğlu, C. (2010). Hakan Günday romanlarında aforizmalar. *Turkish Studies*, 5(1), 1147-1166.
- Kılıç, M. M. (2019). Çok sesli bir anlatı ya da Kanlar ülkesinde karnaval. *Sanat Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 1-15.

- Koyuncu, İ. (2019). Türk Edebiyat İsimler Sözlüğü. Erişim adresi: <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sureyya-evren>.
- London, J. (2019). *Beyaz Diş*. İstanbul: Yordam Kitap.
- Moran, J., & Pateman, B. (2024). *Emma Goldman with an introduction and annotations*, (5), AK PRESS.
- Özbalcı, M. (2015). Edebi incelemenin hususiyetleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3, 227-238.
- Riley, N. B. (2007). *Orhan Pamuk'un Kar'ında Epigrafiik İlişkiler*, Yüksek Lisans Tezi, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Şenkaya, R. (2023). *Taha Huseyn'in Edib romanı ile Sabahattin Ali'nin İçimizdeki Şeytan romanının tematik yönden karşılaştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Tamer, Y. H. (2022). Dijitopya: Teknoloji, yönetim ve emek bağlamında ütopya ve distopyalar üzerine bir inceleme. *Kamu Yönetimi ve Teknoloji Dergisi*, 4(1), 13-37.
- Tanrıtanır, B. C., & Candan, M. İ. (2021). *Thoman Pynchon'un Nidas'ı*. Ankara: İKSAD Yayınları.
- Tanrıtanır, B. C., & Demirel, S. K. (2023). Endless hope in David Brine's *The Postman* and José Saramago's *Blindness*. *New Era International Journal of Interdisciplinary Social Researches*, 8(19), 89-96.
- Tanrıtanır, B. C., & Karaman, F. (2021). *Ecology dystopia and fictionalization*. Ankara: İKSAD Yayınları.
- Tanrıtanır, B. C., & Zengin, E. (2023). Dystopic reality in the utopian dream in *1984* and *A Clockwork Orange*. *New Era International Journal of Interdisciplinary Social Researches*, 8(19), 47-56.
- Tanrıtanır, C. B., & Adil, L. (2018). The illustrated utopian society in *The Road* and *The Postman* by David Brin and Cormac McCarthy. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 6(2), 72-78.
- Toker, N. A. (2012). *Selçuk Baran'ın Roman ve Hikâyelerinin Tahlili*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Türkmenoğlu, S., & Çebi, E. (2024). Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Çerçevesinde Bir Eko-Distopya Romanı: Son Ada'nın Çocukları. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 11(109), 1315-1322.